

Єднання
заради дії

КРОПИВНИЦЬКА ГРОМАДА

Дослідження локальних політик і програм:
ЯК ВПО ДОЛУЧЕНІ ДО ЖИТТЯ ГРОМАД?

ПРОФІЛЬ РЕСПОНДЕНТІВ

Директор департаменту соціальної політики Кропивницької міської ради.

Основна сфера діяльності — реалізація державної політики у сфері соціального захисту населення, зокрема осіб похилого віку та осіб з інвалідністю.

Депутатка Кропивницької міської ради та голова постійної комісії з питань освіти, культури, спорту та соціальної політики, охорони здоров'я.

Після початку повномасштабного вторгнення до основної сфери діяльності додалися питання, що стосуються роботи з внутрішньо переміщеними особами.

МІСЦЕВІ ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ ТА ІНШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

За інформацією, наданою інтерв'юерами, у громаді наразі функціонують три місцеві цільові програми. Наразі окремої програми, орієнтованої суто на ВПО, немає, але учасники дослідження зазначають, що Комплексна програма соціальної підтримки, адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб знаходиться на фінальній стадії розробки. У 2023 році в місцеві програми також додали нові категорії отримувачів послуг, зокрема ВПО.

Інших нормативно-правових актів у громаді немає.

Для модифікації існуючих програм працівники ВПО вбачають насамперед моніторинг потреб ВПО.

На момент проведення інтерв'ю кількість зареєстрованих переселенців у громаді становила 26 234 особи. З них соціальними послугами скористалися 1 385 осіб (загальна кількість користувачів окремих послуг).

Фінансування програм у 2023 році порівняно з 2022 роком збільшилося, оскільки зросла кількість людей, яким потрібно надавати певні послуги.

Про місцеві цільові програми ВПО та місцеві можуть дізнатися на сайті міської ради м. Кропивницького, у місцевих друкованих виданнях, на Telegram-каналах.

Інформаційна довідка

У Кропивницькій громаді створено місця компактного розселення, Управління освіти надало два соціальні гуртожитки для внутрішньо переміщених осіб.

Також 17 дітей з інвалідністю з-поміж ВПО взяв на облік Центр комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю. На території цього закладу також розташований міський штаб поселення. Протягом 2022 року Центр надав прихисток 1 300 переселенцям. У гуртожитку для дітей-сиріт і дітей, позбавлених піклування, проживають зараз 23 ВПО.

У Кропивницькому центрі обліку бездомних людей на сьогодні мешкають 18 ВПО.

Послугами Територіального центру соціального обслуговування скористалися 27 ВПО [період збору даних респонденти не зазначили].

Опис місцевих цільових програм громади, названих учасниками інтерв'ю

Назва програми/ Короткий опис	Чи діє наразі	Обсяг фінансування на 2023 рік, тис грн	Зміни в фінансуванні ¹
<p>Програма соціального захисту та соціальної підтримки окремих категорій населення міста Кропивницького на 2023-2025 рр.</p> <p>Надання адресної грошової допомоги мешканцям, які опинилися у складних життєвих обставинах; надання грошової допомоги одному з членів сім'ї померлого, який мав статус учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; надання грошової допомоги потерпілим від репресій, особам з інвалідністю до міжнародного дня осіб з інвалідністю, міжнародного дня глухих, сліпих; компенсація перевезення автомобільним транспортом внутрішньо переміщених та евакуйованих осіб у зв'язку з воєнним станом.</p>	Так	9 413,48	Збільшилося
<p>Комплексна програма підтримки учасників антитерористичної операції, операції об'єднаних сил, учасників бойових дій у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та членів їхніх сімей на 2023-2025 рр.</p> <p>Надання грошової допомоги членам сімей загиблих, зокрема дітям з числа членів сімей загиблих; забезпечення безкоштовного харчування дітей у закладах освіти; надання медичної допомоги; безкоштовне оздоровлення дітей; проведення міських заходів щодо вшанування пам'яті загиблих учасників АТО/ООС, пов'язаних із військовою агресією РФ проти України; надання фінансової підтримки громадським організаціям; відшкодування витрат на поховання військовослужбовцям.</p>	Так	47 006, 374	Дані відсутні
<p>Програма соціальної підтримки, розвитку та становлення сімей, дітей і молоді міста Кропивницького на 2023-2025 рр.</p> <p>Утримання центру соціальних служб та фінансування його заходів; надання послуг соціальної профілактики для осіб, які опинились у складних життєвих обставинах.</p>	Так	Дані відсутні	Дані відсутні

¹ За оцінкою інтерв'юєрів.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВПО

Випадків дискримінації в отриманні ВПО послуг у Кропивницькій громаді, за оцінкою респондентів, під час дослідження не зафіксовано. Поки програма, орієнтована на ВПО, на стадії розробки, переселенці можуть користуватися можливостями місцевих програм, які розраховані на місцевих мешканців. Втім, деякі переселенці виступають проти впровадження окремої програми для них:

„ «Але є різні погляди внутрішньо переміщених осіб: одні кажуть про те, що не потрібно робити окрему програму. Вони хочуть, щоб у всіх наших програмах вони мали право отримувати ті послуги, допомоги і брати участь в інших заходах по нашим програмам, так як вони вже є частиною нашої територіальної громади», – говорить (дослівно) директор департаменту соціальної політики Кропивницької міської ради. „

Наразі найгострішими потребами є житло, працевлаштування, отримання гуманітарної та матеріальної допомоги.

Найбільший попит серед ВПО мають послуги соціального таксі, перукаря, швачки, реабілітаційні та психологічні послуги. Великим попитом користується навчання при міському центрі зайнятості. Також популярним є Територіальний центр соціального захисту, який обслуговує маломобільних людей похилого віку. За послугами перепрофілювання найчастіше звертаються чоловіки, за рештою послуг – жінки.

При розробці програми, орієнтованої суто на ВПО, працівники органів місцевого самоврядування враховували потреби ВПО та вносили зміни за результатами громадських слухань, на які були запрошені ВПО та релоковані громадські організації.

Під час дослідження було верифіковано такі перешкоди при отриманні ВПО соціальних послуг:

Перешкода	Опис перешкоди
Відсутність реєстрації переселенця як ВПО у громаді	Без офіційної довідки ВПО переселенець не може отримати допомогу від громади.
Відсутність зареєстрованого місця проживання у громаді	Перешкоду не зафіксовано. Довідка ВПО замінює місце реєстрації особи у громаді.
Інфраструктурні перешкоди [головним чином – пересування містом]	Про перешкоду в інтерв'ю не йшлося.

НАЯВНІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ВКЛЮЧЕННЯ ВПО ДО УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Ради ВПО наразі у громаді немає, але в місцевому самоврядуванні почалися обговорення цього питання. ВПО долучаються до місцевого самоврядування, беручи участь у Координаційних радах по роботі з різними категоріями населення, громадських слуханнях тощо.

У громаді активно діють інші форми організації самоврядування ВПО, як-от:

- ГО «Я – Маріуполь», яка функціонує у кропивницькому ЦНАПі, надає послуги ВПО, допомагає переселенцям орієнтуватися в місті;
- ГО «Вік щастя», «Університет третього віку», які працюють з особами похилого віку;
- Слов'янський культурний центр «Gogle 87», на базі якого працює арт-простір.

Пропозиції можливого включення ВПО до самоврядування в майбутньому:

- налагодити зв'язки з релокованими громадськими організаціями для проведення спільних заходів, розробки програм;
- залучати ВПО до культурних та освітніх заходів, які проходять у місті;
- працевлаштовувати переселенців в органи місцевого самоврядування: наприклад, у департаменті соціального захисту працюють вже 11 внутрішньо переселених осіб.

Утім, варто зазначити, що працевлаштування в органах місцевого самоврядування не дає ВПО можливості брати участь у ньому та використовувати інструменти локальної демократії.

Висновок за результатом аналізу місцевих НПА:

Громада	Кропивницька
Всього проаналізовано місцевих НПА	15
Кількість НПА, які потребують змін	6
Статут	2
Кількість програм і рішень, що стосуються виключно ВПО	2
Програми соціального захисту окремих категорій громадян	7
Кількість програм і рішень, що містять заходи, спрямовані на допомогу дітям ВПО	4

Згідно зі Статутом територіальної громади міста Кропивницького, затвердженим рішенням міської ради від 31 січня 2019 року [№ 2303](#), територіальну громаду міста складають усі жителі міста – фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які об'єднані постійним проживанням у межах міста Кропивницького, та їхнє місце проживання зареєстроване у встановленому законом порядку (далі – кропивничани).

Рішенням виконавчого комітету від 23 листопада 2021 року [№ 773](#) затверджені порядки щодо надання допомог, пільг і компенсацій, передбачених [Програмою](#) соціального захисту та соціальної підтримки окремих категорій населення міста.

Так, Порядком надання грошової допомоги окремим категоріям населення міста Кропивницького передбачено, що на таку допомогу мають право громадяни, які зареєстровані в місті, внутрішньо переміщені особи, які перебувають на обліку в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб (за наявності довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи в департаменті соціальної політики Кропивницької міської ради). Однак переліком документів, які має подати особа, не передбачена можливість надання копії довідки про взяття на облік ВПО.

Минулого року діяла Комплексна програма підтримки учасників антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил у східних областях України та членів їхніх сімей на 2017-2022 роки, затверджена рішенням міської ради від 17 січня 2017 року [№ 759](#). Програма передбачає надання різних видів грошової та матеріальної допомоги, пільг, компенсацій, медичних та соціальних послуг учасникам АТО, ООС, бойових дій у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та членам їхніх сімей. Програма містить лише один захід для внутрішньо переміщених осіб з-поміж учасників АТО, ООС: це можливість отримання грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення за рахунок субвенції з державного бюджету. З метою забезпечення виконання цієї програми були прийняті відповідні порядки, які визначають механізм призначення та надання допомог, пільг, компенсацій тощо.

Водночас згідно з Порядком надання одноразової грошової допомоги учасникам ООС, які є мешканцями міста, затвердженим рішенням виконкому від 10 травня 2022 року [№ 253](#), для отримання допомоги необхідно надати підтвердження реєстрації місця проживання в місті Кропивницький, надання копії довідки про облік ВПО на території громади Порядком не передбачено.

Успішні практики

Новою редакцією Положення про Комунальну установу «Кропивницький міський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» Кропивницької міської ради, затвердженим 25 серпня 2022 року [№ 1283](#), передбачено надання соціальних послуг, зокрема транспортна послуга служби «Соціальне таксі» внутрішньо переміщеним особам на підставі копії довідки про взяття на облік ВПО.

Рішенням виконавчого комітету від 28 червня 2022 року [№ 386](#) внутрішньо переміщених осіб у 2022 році звільнили від оплати вартості адміністративної послуги, яка зараховується до бюджету Кропивницької міської територіальної громади.

[Програмою](#) розвитку міського пасажирського транспорту та зв'язку у м. Кропивницькому на 2021-2024 роки (в новій редакції) внутрішньо переміщених осіб віднесено до переліку пільгових категорій, які користуються безкоштовним проїздом у громадському транспорті Кропивницької міської територіальної громади.

Діти з-поміж внутрішньо переміщених осіб звільнені на 50% від оплати за навчання в мистецьких школах Кропивницької міської територіальної громади до припинення воєнного стану в Україні.

Одним із напрямків Програми соціальної підтримки, розвитку та становлення сімей, дітей і молоді м. Кропивницького на 2023-2025 роки, затвердженої рішенням міської ради від 15 грудня 2022 року [№ 1422](#), є підвищення якості надання соціальних послуг і здійснення соціального супроводу сімей/осіб, які опинились у складних життєвих обставинах, в тому числі внутрішньо переміщеним особам, військовослужбовцям та членам їхніх сімей.

Рекомендації:

1. З метою реалізації жителями територіальної громади міста Кропивницького, в тому числі внутрішньо переміщеними особами, які перебувають на обліку в територіальній громаді міста Кропивницького, права на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні, внести відповідні зміни до Статуту територіальної громади міста та відповідних додатків до нього.
2. З метою усунення перешкод для отримання пільг і допомог окремими категоріями населення, в тому числі особами, які перебувають на обліку в територіальній громаді міста Кропивницький як внутрішньо переміщені особи, внести зміни до місцевих цільових програм і нормативно-правових актів, що визначають порядок надання пільг і допомог, послуг окремим категоріям населення територіальної громади.

Правове обґрунтування

Стаття 33 Конституції України. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання.

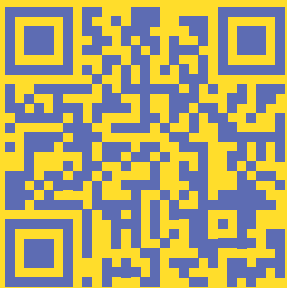
Стаття 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи.

Стаття 2 Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Громадянам України, а також іноземцям та особам без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, гарантуються свобода пересування та вільний вибір місця проживання на її території, за винятком обмежень, які встановлені цим Законом.

Стаття 3 Закону України «Про місцеве самоврядування». Громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад.

Забороняється будь-яке обмеження права громадянина України брати участь у місцевому самоврядуванні, зокрема залежно від терміну проживання на відповідній території.

Запропоновані зміни також забезпечать приведення місцевих нормативно-правових актів у відповідність до положень статті 64 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також уникнути порушення, передбаченого статтею 119 Бюджетного кодексу України.

www.yednanniazaradyii.org.ua

Це дослідження стало можливим в межах програми «Єднання заради дії», що реалізується IREX разом з Благодійним фондом «Стабілізуєшн суппорт сервісез» та за підтримки Державного департаменту США.